წელიწადი მერვე.—№ 404

პარასკევი, 28 დეკემ. 1873

გაზეთის ფასი

გაგზავნით: ერთი წლით—ექვსი მან., ნახევარი წლით—სამი მან., სამი თვით—ერთი მან. და ხუთმეტი შაური, ერთი თვით—სამი აბაზი.

წერილები ამ ადრესით უნდა გამოგზავნონ:
Въ Тифлисъ, въ редакцію газеты „ДРОЭБА".

ხელის-მოწერა

ტფილისში: გაზეთის „დროების" კანტორაში, ქუთაისში: ანტ. ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

გაზეთი შემდეგი ადრესით უნდა დაიბარონ:
Въ Тифлисъ, въ контору газеты „ДРОЭБА".

რედაქცია: ძველი ინსტიტუტის ქუჩაზედ, სოლომონ მირიმანოვის სახლებში.

კანტორა: ივანოვის ბიბლიოთეკა, სახლის მეიდანზე, შაბუროვის სახლებში.

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

„დროების" განცხადება—შეცთომის გასწორება—ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო: გაიმინდვრა ადვოკატებმა—ქიდევ თფილისის ქალაქის გამგეობას—წერილი ამბები—«დროების» კორრესპონდენცია: ნიგოზდიდიდგან—წიგნები რედაქტორთან—უ ც ხ ო ქ ვ ე ყ ნ ე ბ ი: საფრანგეთი ქართველი ევროპაში; წერილი მეათე.

ფ ე ლ ტ ო ნ ი: ფანტაზია, N-ისა.

„დროება"

1874-ში გამოვა იმავე პროგრამმით და იმავე პირების თანამშრომლობით, როგორც წელს გამოდიოდა.

ხელის-მოწერა მიიღება: ტ ფ ი ლ ი ს ს—„დროების კანტორაში, ივანოვის ბიბლიოტეკაში. ქ უ თ ა ი ს ს—ანტ. ლორთქიფანიძის ბიბლიოტეკაში.

გარეშე მცხოვრებთ შემდეგი ადრესით უნდა გამოგზავნონ მოთხოვნილება:

Въ Тифлисъ, въ контору газеты „ДРОЭБА".

„დროება" ეღირება გაგზავნით: ერთი წლით—ე ქ ვ ს მანეთად, ნახევარი წლით—სამ მანეთად.

„კრებული" და „დროება" ერთად ეღირება გაგზავნით: ერთის წლით—ცხრა მანეთად და ნახევარი წლით—ხუთ მანეთად.

ვისაც ამ წლის „დროების" ფასი არ შემოუტანია, ვთხოვთ, მალე გამოგზავნონ რედაქციაში.

შეცთომა.

„დროების" წარსულ ნომერში, მეორე გვერდის თავში სწერია: „ერთის ქუთაისის სათავად-აზნაურო ბანკის კამმისიის წევრისაგან მივიღეთ წერილი და სხვ." უნდა წაიკითხოთ: „ერთის ქუთაისის სათავად-აზნაურო ბანკის კამმისიასთან დაახლოვებულის კაცისაგან მივიღეთ წერილი და სხვ..."

საქართველო

გაიმინდვრა ადვოკატებმა!

თითოეულნი პირნი სჩივიან! საზოგადოება დრტვინავს! ხალხი შევიწროვდა! გამოტყუებას, ღალატს, კანონიერს ცარცვა-გლეჯას აღარ აქვს საზღვარი!

ვინ არიან ამ საზარელ და ბინძურ ტრაგი-კომედიაში მონაწილე? ვინ ბედავს ამ ნაირად საზოგადოების შეურაცხყოფას? ვინ ივიწყებს ამ უკიდურესს ხარისხამდე თავის უფლებას და მოვალეობას ხალხისადმი?..—რამდენიმე ათი კაცი, რომელთაც ეწოდება „ადვოკატები."

ეს ერთი მუჭა წრედასჯდომია დღეს ზურგზე საქართველოს ხალხის ნაშრომსა და ისე მოურიდლად ექცევა, როგორც დამშეული მგელი თავის მსხვერპლსა, ან შემპარავი ძაღლი გულ ალალ გამრებს.

რასაკვირველია, ყოველ კეთილ დაწესებულებას თავის ცუდი და მავნებელი მხარე აქვს; მაგრამ ამ ზომამდე რომ კ ე თ ი ლ ი ბ ო რ ო ტ ა დ გადაქცეულიყოს სადმე, როგორც ჩვენში ადვოკატობაა, ეს დაუჯერებელია გარეშესთვის.

წარმოიდგინეთ, კაცს საქმე აქვს. ის ეკითხება თავისიანებს. ურჩევენ მიიქცეს ადვოკატთან; და ბედკრული ემგზავრება ამ განხორციელებული სიხარბის სასახლისკენ. საქმე ხშირად სულ უბრალოა. გარიგება ორივე მხრისთვის სასარგებლოა და შესაძლებელიც; მაგრამ ადვოკატს არ არგებს ამნაირი საქმის დაბოლოვება! აი, ის იგონებს სხვა და სხვა ოინებს, იტყუებს თავის გაგებულ მახეში საბრალო მომჩივანს და ჰხედავ, პროცესი დაიწყო.

პატიოსნებით აღჭურვილი საზოგადო მოღვაწე ბატონი ადვოკატიართმევს ხელ-წერილს თავის მსხვერპლს, რომ თუ მოიგო საქმე, ნახევარი ან სამი წილი მომეციო. ვინც მესამედს სჯერდება, ის უმანკოების მაგალითად ირიცხება თავის მოძმეებში. ხშირად მოხდება ესეც, რომ მოწინააღმდეგემ თუ რამდენიმე—აბაზს არ ვიტყვი—მანათი მოუმატა, ადვოკატი საქმეს საგანგებოთ აგებს.

ჩვენ იმისთანა მაგალითებიც ვიცით, რომ მომჩივანს ადვოკატებში მეტი გასვლია, ვინემ ის საჩივარი ღირდა. აღარ მოვიხსენებთ იმას, რომ მართალი და მრუდი საქმე სულ ერთია ადვოკატისთვის, თუ კი ფულს ელის!

უთუოდ ყველამ შენიშნა, რომ ჩვენში საჩივრების რიცხვი გამრავლდა.

ეს სამწუხარო მოვლინება ისევ იმ ადვოკატობის საიდუმლოებაა. ჰკითხეთ მათ!

არც ამნაირი ხელობა იქნება! ყოველთვის რომ კაცი იმასა ჰფიქრობდეს: „ღმერთო, ერთი უსიამოვნება ასტეხე ვისმეს შორისა". რაა ამისთანა სიცოცხლე?!

ზოგან ამ ახალ მოდის იეზუიტებმა ისეთი გავლენა მოიპოვეს, რომ ახირებულს და სასაცილო საქმეს ამოქმედებენ თავის კლიენტებს. ამბობენ: ერთმა თავადმა ყველაფერი მოძრავი თავისი ქონება ანდერძით ცოლს დაუტოვა. მაგრამ კანონით, სანამ ეს ანდერძი სისრულეში არ მოვა მთავრობისაგან, იმ დრომდის უფლება მემკვიდრეობაზედ ეკუთვნის უმახლობელეს ნათესავს. ამ საფუძვლით ისარგებლა მემკვიდრის ადვოკატმა და ურჩია თავის კლიენტს, რომ ყველაფერი, თითქმის აუცილებელი საჭიროების ნივთებიც კი, დაატუსაღებინოს. „იყავნ ნება შენიო, უთხრა კლიენტმა, და მიანდო მის შესრულება. ასე გასინჯეთ, სარეცხი, უკანასკნელ საცვალამდე, კრაოტი, ქვეშსაგები, ყველაფერი მებელი და იმ ჟამად იქ მყოფი მისი სტუმრების ნივთებიც კი აღარ დაუგდევს ქვრივს. საჭმელ სასმელიც, რასაკვირველია, იმას მიაყოლეს, და რომ გულ კეთილი მეზობლები არა, სწორეთ შიმშილით მოკვდებოდა ქალი, სანამ სახლიდან რასმეს მიიღებდა.

მაგრამ აქ ერთი მოუსაზრებელი საქმე მოხდა. განსვენებულის ქვრივი ამ დროს თურმე ჩაისა სვამდა, როცა ადვოკატი პრისტავით იმას თავს დაესხა. სტოლზედ სამოვარი დგას და ზედ ჩაიდანია. პირველად გადმოაღებინეს სამოვარი, მერმე ჩაიდანიც და უკანასკნელად ჩაით სავსე სტაქანიც კი დაბეჭდეს, ვგონებ. საბრალო ქალს თავის ქმრის, და იქნება საკუთარი ნამზითვის ნივთებისაგან ერთი ჭიქა ცხელი წყლის დალევაც აღარ აცალეს! ხომ აღარაფერი დაფასება და განმარტება სჭირიან ამნაირ პატიოსან (?) ადვოკატების მოქმედებას, მკითხველო? ამისთანა სიბინძურეს ერთი ვარსკვლავთაგანი, ადვოკატებში რომ ირიცხება, ის ადენს! კარგი წმინდა ვარსკვლავი ბრძანებულა ეს ყმაწვილი, სწორეთ! ჩვენ

ფელტონი

ფანტაზია.

ღმერთო ჩემო, რა ძნელია ფელტონის დაწერა, მეტადრე მაშინ, როცა ახირებულ გუნებაზედ ხარ, ან სხვა და სხვა მიფორთხვილებანი გაკავებენ, რომ სრულიად გაალო გული და რაც შხამი შეგროვებულა სულ გადმოუშო ჩვენი აწმყო ცხოვრების მოსაწამლავათ. ანადა რა აქვს მეფელტონეს აქ საწერი? აირბინე, ჩაირბინე ამოროხვილ-დაროხვილ ქუჩებზედ. ასწერე ცის კამარა, ფაეტონების რახა-რუხი, გაბერილი სომეხის ოხუნჯობა, მოდი სახლში, ფიქრები, დარდები. ეს არის, ეს არის ჩვენი ცხოვრება, ჩვენი საზოგადოების მოძრაობა, ჩვენი სიცოცხლე. ფუ, წაწყდეს ამნაირი ჩვენი სულის დგმა, ჩვენი სწავლა, ჩვენი ძალა! სადაც უნდა წახვიდე, ვისაც უნდა გამოემუსაიფო, ყველგან გესმისთ ის აშმორებული, ამწაქებული სიტყვები, რომელიც საშინელის ძალით გიხეთქამს გულს, სიცოცხლეს.

სიზმარი ენახე წუხელის. მესიზმრა, ვითომ წყილების ცირკში ვიყავი. მოგეხსენებათ ხომ, რომ თბილისში ეხლა განსწავლული წყილები მოიყვანეს და როგორც კარგათ გაზდილი ძაღლები ისრე ათამაშებენ. შევედი, რა მოგახსენო, წყილების მაგივრათ ლომები და ვეფხვები წამომიდგნენ წინ. ვაი შენს მტერს, როგორც მე შემეშინდა, გული მიმდიოდა. ეგრეთია ამ დროის შვილის ვითარება, სიმამაცე, იმას ყველაფერი აფრთხობს, აშინებს, ვერასოდეს ვერ წინააღმდეგობს და მარტო გაიძვერობის და მარტო პრაქტიკულ ცხოვრების ველზედ დატრიალებენ. ამას მოგვეითხრობს ჩვენ ახალი წინასწარმეტყველნი, ახალი მოაზრენი, ახალი, განწმენდილი ცხოვრებით დამზადებული, ყმაწვილები.

მიკვირს საშინლად, წყილების ცირკში ვიყავი, წყილების მაგივრათ ლომები ხტოდენ. შევცდი, როგორ შევცდი? ვიცი, რომ წყილების ცირკის ბილეთი მაქვს, წყილების გამზდელს ვხედავ, და წყილებს კი არა. აი, რა არის სიზმარი, ოცნება, როგორ აფარებს შალს ყველაფერს, რაც ნამდვილია, ჭეშმარიტია. ის არა სჯობიან, ვითომ მოტყუებელი ვიყოთ, ჩვენი ცხოვრების მდაბიობას მოშორებელი ვიყოთ და შორით ის სანატრელი ხალხის ცხოვრებათ მიგვაჩნდება?

ჩვენი ხალხი, როცა ღვინით გაღვგრძელებსთ, გეუბნება: ღმერთმა გაცოცხლოს, ჯანი მრთელი მოგცეს, გული მხიარული. იმხიარულეთ, იმხიარულეთ, ძმებო, იფიქრეთ, რომ თქვენ ღრუბლებზედ დახტიხართ, პარიჟის ქუჩებში დაძვრებით. აი, როგორც გადაველაჯე ერთ ბარიკადს, ოხ, რა ხალხი დავხოცე! ოო, მომხვდა ტყვია, არა უშავსრა, ეი, monsieurs allons, რას შვრებით, დაანგრიეთ კალონები, რომ წარსული ნიადა, არ გვეჩხირებოდეს თვალში, დაამტვრიეთ ყველაფერი, დაანგრიეთ, გამარჯვებაა, გამარჯვებაა, მოვიდა დრო ნეტარებისა, კეთილდღეობისა. რა უცებ შეიცვალა სცენა! ეხლა ხან არ იყო, ჩვენი მოძმე სამ აბაზათ, ერთ ქილა ღომათ მოძმეს ციმბირში კარგვიდა? ეხლა ხან არ არის, რომ ჩვენ, ვინ იცის რამოდენა საწყლების ოფლის ნაღვარს ენთქავთ, მერე რაში, შამპანიის ღვინოებში. განა ეხლა არ იყო: რომ პარიჟელ კოკოტკებს ვაქცევდით, მათთან ვატარებდით ჩვენს საუკეთესო დროს, მის მაგივრათ, რომ საომარ ველზედ გამოვსულვიყავით და ცხარე ოფლის ღვრით მტრების სისხლი ტბასავით აგვედინა? ყველაფერი ეხლა იყო, ეხლა არის, მაგრამ ჩვენ მაინც წყილის მაგივრათ ლომები გვეჩვენება. რა ვთქვი, გვეჩვენება კი არა, დარწმუნებული ვართ, ეს ჩვენ რჯულად გვექცევა.

ოხ, თქვენ რომ იცოდეთ, რა ხატი მკიდია გულზედ! ძმა მეუბნება. მართლაც, რომ ჩვენ მიტომ ვფიქრობთ ეგრე, მიტომ ვმოქმედებთ ეგრე, რომ სხვისგან მოცემული ხატი გვკიდია, ისეც შემთხვევით, და ჩვენი სიტყვები როდი ეთანხმება ჩვენ ძალას, ჩვენს გავლენას და სხვ. და სხვ. მიყვარს სხვა და სხვა საგნებით გატაცება, კაცი მაშინ ხარ, როცა სიცოცხლე გატყვია, სიცოცხლე დაგეტყობა მაშინ, როცა ერთს მივარდები, მეორეს მოეხვევი, მესამეს აკოცებ და სხვ.

და სხვ. ეს არის ჩვენი სურვილი ჩვენი ლტოლვა.

მაშინ, როცა პარიჟს ვიყავ, რა დრო მქონდა. ოხ, კოკოტკები, კოკოტკები! ჩემი ცხოვრება, ჩემი სიცოცხლე!

არ შემიძლიან მე გულგრილათ მოვიგონო მათთან დროს გატარება.

ოხ, ჩემი ყარაყუშ რა შვენიერი ძაღლი იყო, ღმერთმა შემარცხვინოს, მე კაცი მენახოს იმაზედ უჭკვიანესი.

არა შე ნუ მომიკვდე, ოსური ცხენი სჯობიან ყველა ცხენებს სიდიდით, სიმაგრით, მუხლით. ოხ, როგორ გავაჭენებ ერთი, რომ მომცა, ასეთს გადავახტუნებ, რომ თვალებს დავათხრევინებ......

შერცხვეს ჩვენი შრომა, ყბედობა! ორხამ კალამს გაუსომთ დროების გვერდებზედ და ვინ იცის რას არ ვფიქრობთ, ვინ გვგონია, ჩვენი თავი. და რაც შეეხება ჩვენი საზოგადოების მოძრაობას, აი რამოდენიმე სურათი: მოვიდა ერთი ლიტერატორი, წავიდა მეორე, დაატყუილეს სომხები თფილისში, ადვოკატი ცარცვამს გლეხებს. იმან ჩაუჩურჩულა მეორეს, მეორემ მესამეს. ეს არის ჩვენი სიცოცხლე, ჩვენი შრომის შედეგი..

ნურას ვიტყვით სკანდელის გამომშვიდობებაზედ, რომელიც წარმოგვიდგენს ერას ჩვენს ცხოვრებაში. და ვითომ არა? მისმა გამოსალმებამ არამც თუ მარტო საქართველო შესძრა, მრთელი იმპერიის სხვა და სხვა კუთხეებით მოდის და მოდის ადრესები: ვაი რა გვეშველება, წავიდა, მოგვშორდაო და სხვ.

N

სავსე გვაქვს ხელები სხვა და სხვა მძაკვდინებელი ფაქტებით ადვოკატებზედ,დროს გამოშვებით, რომ საზოგადოებას არმოზეზრდეს, ცოტ-ცოტას გამოვიყვანთ სათვალეში. დღეს მაგალითებრ ერთ ლამაზ და უმანკო წიგნს გაგაცნობთ ქუთაისელი ადვოკატისაგან ტფილისელთან. აი იმის შინაარსი: „დასწერე კასსაცია. თუ ვერ ნახო რამე საფუძველი და საქმის მოგება არ მოხერხდებოდეს, შენ მაინც შეთხზე რამე. ჩემთვის ერთია; ფულს ყოველ შემთხვევაში ვიღებთ.“

ჩვენ გავიგონეთ, რომ ამ ნაირი ბარათი არსებობს.

ეხლა ვიკითხავთ: რისი ღირსია ამისთანა საპატიო (?) ხალხი?!.. დასჯა და საშუალების მოპოვება ამ მგელ-მელებისგან განსათავისუფლებელად საზოგადოებისთვის მიგვინდვია.

თუ ის ვერაფერს მოაგვარებს, ჩვენ გამოვიტანთ ღირსეულ პროექტს ამ საგანზედ, და მაშინ მაინც უშველეთ თავს, ბატონებო!

მეველე.

კიდევ თბილისის ქალაქის გამგეობა.

ჩვენ მივიღეთ ლონდონიდგან კერძობითი წიგნი, რომელიც ზოგიერთ ცნობებს კიდევ გვატყობინებს იმ საზოგადოებაზედ, რომელთანაც თფილის-ქალაქის მმართველობამ წყლისა და გაზის გაყვანის პირობების დადება გარდასწყვიტა. იწერებიან რომ საზოგადოება La Société génèrale (limited) თუმცა კი არსებობსო, მაგრამ სავაჭრო წრეში არავითარი სახელი და პატივი არ აქვს, არავითარი მნიშვნელობა არ მოუპოვებიაო, იმას არ აქვსო კაპიტალი. ჩვენ შევკრიბეთო ამაზედ ყოველივე ცნობები, შევიტყეთო, რომ საზოგადოება შემდგარია შვიდი კაცისაგან, რომელთაგან ერთს 200,000 გირვანქა სტერლინგზედ მოუწერია ხელი, მეორეს—100,000-ზედ და დანარჩენს თითოს—ხუთ-ხუთ გირვანქა სტერლინგზედ. არც ერთი ამ წევრთაგანი არ არისო ცნობილი სავაჭრო წრეში და იმათი ადრესისაგან სჩანსო, რომ იმათ მატერიალური შეძლება ნაკლებად აქვსთო.

ინგლისის კანონებისამებრ ყოველი კამპანია შვიდი წევრისაგან უნდა იყოს შემდგარი, მაშინ როდესაც ამ ხსენებული საზოგადოების წევრთაგან მხოლოდ ორნი ყოფილან სავაჭრო წლიურ წიგნში ჩაწერილნი როგორც საზოგადოების შესადგენად შეამხანაგებულნი და დანარჩენი ხუთი კი სრულიადაც არ არიან კამპანიის წევრებად ცნობილნი.

ბოლოს, იწერებიან, რომ თუ თფილისის ქალაქს სურსო წყლისა და გაზის გაყვანის კონცესსია ვისმე მისცესო, და თქვენ შეგვატყობინებთ დაწერილებითს კონცესსის პირობებს, ჩვენ შეგვიძლიან კაპიტალი ვიშოვნოთო.

იცოდეს ქალაქის მმართველობამ, რომ იმათ, ვინც ეს ამბები შეგვატყობინა, მონაწილეობა ჰქონიათ ასტრახანში წყლის გაყვანის კონცესსიაში და ნუ დაივიწყებს, რომ თფილისში წყლისა და გაზის გაყვანისათვის გაზეთებით გამოუწვევლობამ თუ მრავალი ამ საქმის ალების მსურველი კამპანია არა, ერთი მაინც ჩამოგვაკლო.

წვრილი ამბები.

— „ბირჟის უწყებებში“ სწერენ ჰელსინგფორსიდამ, რომ ფინლანდიაში რუსეთელი მიწის მეპატრონეების რიცხვი თანდისთან კლებულობსო. შარშან ერთ პეტერბურღელ გაზეთში გამოცხადებული იყო, რომ ფინლანდიის მმართებლობამ თავადის გ... ადგილ-მამული შეისყიდაო და რომ რუსეთელი მიწის მეპატრონეების ხელიდან მიწები თანდისთან ფინლანდიელების ხელში გადადისო. ამჟამად ფინლანდიის მმართებლობა სცდილობს, რომ რუსეთის მმართებლობისაგან შეისყიდოს ერთი ადგილ-მამული, რომელიც სივრცით ასი ათასი დესიატინა იქნებაო.

— მკითხველებმა უნდა იცოდნენ, რომ ეხლა სამარის გუბერნიაში საშინელი შიმშილობაა: რუსეთის ყოველის კუთხიდამ იგზავნება იმათი შესაწევარი ფული, რომელიც თუ გაზეთების რედაქციებში იკრიბება თავდაპირველ, თუ სხვა და სხვა წრეების მეცადინეობით ხელის მოწერითა და წარმოდგინებებით, თუ კერძოობითი პირების შეწირვით სდგება. ლიტერატორებსაც მოუნდომებიათ სხვა გზითაც იმათი შეწევნა და ერთი დიდი „კრებულის“ გამოცემა დაუპირებიათ. პეტერბურღის უწყებები ამბობენ, რომ ეს წიგნი ორმოცი ათასი ეკზემპლიარი უნდა დაიბეჭდოს და თითოეული წიგნი ძალიან იაფად უნდა გაიყიდოს, რადგანაც იმეთი აქვთო, რომ არც ერთი მწერალი და არც სტამბა თავისი შრომის სასყიდელს არ აიღებსდა ქაღალდის გამსყიდველებიც ფასს დაუკლებენო ამ კეთილ მოქმედებითი საქმის დასახმარებელად. ამ წიგნიდამ ოცი ათასს მანეთს ნაღდ შემოსავალს მოელიანო. ნივთიერად შეწევნას გარდა ამ წიგნის გამოცემა იმითი არისო შესანიშნავი, რომ ეს წიგნი იქნება მთელი რუსული ლიტერატურის საერთო ნაწარმოები, რომლის რედაქტორი ყველა ლიტერატურებმა უნდა გამოირჩიონო.

— გაზეთები გვაცნობებენ, რომ სახელმწიფო რჩევამ ამ მოკლეს დროში პოდოროჟნის, სამგზავრო წერილის, მოსპობის საქმე უნდა განიხილოსო. იმედი აქვთ, რომ საფოჩტო გზაზედ მისვლა-მოსვლის შეუფერებელი ქაღალდების აღება მოისპობაო.

— საფოჩტო უწყებას ყურადღება მიუქცევია იმაზედ, რომ პეტერბურღიდგან ირკუტსკამდის ფოჩტა ძალიან გვიანობს. ამის მიზეზი ცუდი გზები და რუსეთიდგან ციმბირში გასაგზავნი წიგნებისა და ნივთების ნამეტანი სიმრავლე არისო. კარგი იქნებოდა, რომ საფოჩტო უწყებას ჩვენშიაც ყურადღება მიექცია იმაზედ, რომ თფილისიდამ ქუთაისს მისვლას წიგნები სამ დღეს უნდება. წიგნების დაგვიანებას ჩვენ ვერც გზის სიცუდეს მივაწერთ და ვერც გასაგზავნი წიგნების და ნივთების სიმრავლეს; ამიტომ რომ ეხლა რკინის გზა თფილისიდამ ფოთამდის მანც არის და სხვაგან ხშირად ქვაყრილი და ან უბრალო გზები, რომელნიც ციმბირის საფლობიან გზებს ტოლს ვერ გაუწევენ, და რაც გასაგზავნების სიმრავლეს შეეხება, ადვილად შეგვიძლიან წარმოვიდგინოთ იმათი სიმცირე, თუ არ დავივიწყებთ, რომ წიგნები და ნივთები უფრო ხშირად მარტო ქალაქებიდგან და დაბებიდგან იგზავნება და სოფლად კი ზოგან არცკი იციან ფოჩტის არსებობა. ეხლა ფოსტის განყოფილებაში და კანტორებში მიღებული წიგნები რკინის გზით მეორე დღემდის არ იგზავნება. ქუთაისში და ფოთში ესენი ღამით მივლენ, და ურიგდებათ მიმღებებლებს მესამე დღეს. ამ დაგვიანების მოსასპობლად საჭირო არის, რომ თფილისის განყოფილებამ თითოეულს ქალაქის უმთავრეს ქუჩებზედ საფოჩტო კოლოფები დაჰკიდოს; ფოჩტის მტარებელმა ექვს-შვიდ საათზედ დილით კოლოფებიდამ შეგროვილი წიგნები ამოიღოს და რკინის გზით მიმავალს ცეცხლის ეტლს მიუსწროს; მაშინ ქუთაისშიმიღებული წიგნები თუ იმავე საღამოს არა, მეორე დილას მაინც დარიგდება. შეიძლება ფოჩტის განყოფილება იმას ჰფიქრობდეს, ვაი თუ ეს კოლოფები თფილისის მცხოვრებლებმა, ერთმანერთის სალანძღავად მოიხმარონო; მაგრამ განა არ შეიძლება, რომ ეს კოლოფები მარტო ქალაქს გარეთელი ფოჩტისათვის დაინიშნოს? თუმცა, მართალი უნდა ვსთქვათ, ამისთანა დიდ ქალაქში საქალაქო ფოჩტის უქონელობა ძალიან გასაკვირველია, მაგრამ თუ ფოჩტის განყოფილება ზემოხსენებულს რჩევას შეიწყნარებს, ქალაქის ფოჩტაზედ, თუ ეს ფოჩტის განყოფილებას არა სურს, ჯერ ჯეროვბით ხელს ავიღებთ.

—მკითხველმა იცის, რომ მოსწავლეთ სახელმწიფო ხარჯს მაშინ აძლევენ, როცა ისინი ადგილობრივის მთავრობისაგან სიღარიბის მოწმობას წარადგენენ; იცის აგრეთვე, რომ ეს მოწმობა ხშირად სრულიად არ არის სიღარიბის მომასწავებელი, ამიტომ რომ მდიდრებს უფრო ეადვილებათ ამ გვარი მოწმობის აღება, ვინემ ღარიბებს. ეს ამბავი ისე ხშირად მოხდება ხოლმე, რომ ზოგიერნი იმ აზრზედ დამდგარან, რომ სტიპენდიები მდიდრებისათვის არის დაწესებულიო და არა ღარიბებისათვისო. ეს ჩვენ თვინ გაგვიგონია ხშირად. ეხლა პეტერბურღის ტეხნოლოგიური ინსტიტუტის მთავრობას ამისთანა უწესოების მოსასპობლად ერთი ღონე მოუპოვებია: იმას გამოუკიდებია ზალაში სტუდენტების საცნობლად ყველა სტიპენდიების მთხოვნელი სტუდენტის სია და სთხოვს სტუდენტებს საზოგადოდ, რომ თუ ამ სიაში ვინმე შეძლებული სტუდენტის სახელი ურევია, გვაცნობებთ, რომ სტიპენდია უღირსთ არ მიეცესთო.

— ჩვენ შევიტყეთ, რომ ქუთაისში უფ. ანტ. ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკას ასამდის ხელის მომწერნი ასჩენიან. ვინ იფიქრებდა, თუ ამისთანა პატარა ქალიქში ამდენი კითხვის მოსურნე და კეთილი საქმის თანამგრძნობი გამოჩნდებოდა. განა ეს კიდევ ერთხელ არ ამტკიცებს, რომ იმერეთში წერაკითხვის და საზოგადოდ განათლების სურვილი უფრო მეტია, ვიდრე სხვა ჩვენი ქვეყნის კუთხეში?.

— როგორც იქნა, რკინის გზის უფროსების საქმე გათავებულა და ბრალდებულებისათვის ორი თვით დატუსაღება გაუჩენია სამსაჯულოს, რადგანაც რკინის გზაზედ უბედურება იმათი უყურადღებობის შედეგად უცვნიათ. ეს სასჯელი უკანასკნელი ხარისხია, უმსუბუქესია ყველა იმ სასჯელებთაგან, რომელიც ელის ყოველივე ამ გვარს დანაშაულს; მაგრამ დამნაშავეთ სასჯელისაგან სულ განთავისუფლება მოუნდომებიათ და აპპელიაციით საქმის სხვანაირად გადაწყვეტის მოიმედენი, თურმე სახელოვანი პეტერბურღული ადვოკატის, სპასოვიჩის, მოწვევას აპირებენ, რომელსაც ათას ხუთასს თუმანს ჰპირდებიან. თუმცა ჩვენ სპასოვიჩის დიდი პატივის მცემელი ვართ და მისს ადრინდელს და ეხლანდელს საზოგადობრივს სამსახურს დიდათ ვაფასებთ, მაგრამ არ შეგვიძლიან არ ვსთქვათ, რომ ხანდისხან სპასოვიჩი ისეთ საქმეებს იღებს დასაცველად, რომ მისი პატიოსნების შემბღალავი არის. ცუდი არ იქნებოდა, რომ ამ შემთხვევაში მაინც ხელი აეღო დასაცველად უღირსი საქმისაგან, და არ გაედიდებია ის ჩირქი, რომელიც ორიოდე უხეირო საქმემ მისს წმინდა პიროვნებას მოსცხო.

„დროების“ კორრესპონდენცია.

ს. ნიგოზიდი 10 დეკემბ. 1873 წ.

მე ვინ მრჯის სტატიების წერას. მაგრამ იძულებული ვარ ვსთქვა რაოდენიმე სიტყვა, როგორც საზოგადოთ მთელის ოზურგეთის უეზდისა, ისე განსაკუთრებით ამ ჩვენის სამის სოფლის (ნიგოზიდის, ლანჩხუთის და ჩიბათის) საზოგადოების გაჭირვებულ მდგომარეობაზედ. ვერ წარმოიდგენთ, რა გაჭირვებულს მდგომარეობაში არიან ეს სოფლები! ერთი რომ არა აქვთ ქალაქი სიახლოვეს, სადაც შეიძლებოდეს თავისი ნაწარმოების გასაღება და ორიოდე ბისტის შეძენა. თუმცა ჩვენს უეზდშიდ არის ქალაქი ოზურგეთი 30-ს ვერსზე, მაგრამ იქ რასმეს მიტანას კონსტანტინოპოლში წაღება სჯობია; გზები ისეთი ვიწრო და გაფუჭებული არის, რომ ტვირთის გადატანა არ მოხერხდება, ზოგან ისეთი კლდე და ღრანტებია, რომ ღამე მგზავრობა შეუძლებელია. აქ საზოგადო გზების გაკეთება თუმცა დიდი ხანია ნაბრძანებია, მაგრამ სოფლის მოხელეებს ეს არ უნებებიათ და საქმე უწინდელს მდგომარეობაში დარჩა. ხალხი მუდამ თხოულობს, რომ ამაზედ ყურადღება იყოს მიქცეული, მაგრამ ვინ არის გამგონე? მეორე ქალაქი ფოთია. იმას ქუთაისზედ და სხვა ქალაქებზე უფრო ემხრობა ჩვენი საზოგადოების ხალხი და ადვილი შესაძლებელია გაკეთდეს წყლით გზა ისეთი, რომ ფოთიდამ იაროს ნავმა ჩვენ სოფლებამდის. ხალხი მზათაც არის ყოველი ღონის ძიება იხმაროს, როგორც გზების გაკეთებაზე, ისე ამისთანა საზოგადო კეთილის სისრულეში მოყვანისათვის, მაგრამ ამას მთქმელი და გამძღოლი კაცი უნდა, ამასთან მმართებლობის მხრით ყურადღების მიქცევა. ჩვენ უნდა ვმადლობდეთ თავადს ალექსანდრე დავითის ძეს მაჭუტაძეს, რომელიც ჩვენს კუთხეში მარტო ერთი თანა უგრძნობს ამ გვარ საზოგადო კეთილს და ზრუნავს იმისთვის. ნეტამც ორი სამი კიდევ იყოს აქ მაგისთანა საზოგადო მშრომელი და შემწე. თუმცა თავადს მაჭუტაძეს დიდი ხანია ქონდა მხედველობაში, როგორც ნაგომრამდის გათხრილის მთის გზის გაკეთება, ისე ამ ფოთის ქალაქამდის წყლით გზის გაკეთება; მაგრამ ერთ კაცს არ შეუძლია ამოდენა მუშაობა და ხარჯი მიიღოს თავის თავზე და ისე ვერ შეიხვედრა თავის-უფალი და მარჯვე დრო, რომ მართებლობისაგან შემწეობა მიეღო. წასრულს წელს დიდის თხოვნის გამო მიაქცია ყურადღება ოზურგეთის უეზდის ნაჩალნიკმან ვახრამოვმა ნაგომრამდის გათხრილის მთის გზის გაკეთებაზე, მიუჩინა სამი სოფლის, ნიგოზიდის ლანჩხუთის და აცანისა, საზოგადოება. ამ გზას სამი საზოგადოება კი არა, რვაც ვერ გააკეთებდა, მაგრამ ხსენებულმა საზოგადოებამ თვისის მუყაითის შრომით და გულს მოდგინეთ მეცადინეობით, თავადი მაჭუტაძის ზედამხედველობას ქვეშ, გაიყვანა ისეთი გზა, რომ ცხენოსან კაცს და საპალნიანსაც თავისუფლად შეუძლია მსვლელობა. თვითონ უფალმა ქუთაისის სამხედრო ღუბერნატორმაც დახედა ეს ნაკეთები გზა და დიდათაც მოიწონა და მადლობაც უთხრა მაჭუტაძეს. იმ დროს მაჭუტაძემ კიდე წარუდგინა მეორე პროექტი ფოთის ქალაქამდის წყლით გასაყვანი გზისა და აჩვენა თითოეულათ, რა სარგებლობის მოტანა შეეძლო ამ სამი სოფლის საზოგადოებისათვის იმ წყლის გამოყვანას. წყალი არის მდინარე ფიჩორი, რომელიც გამოდის თვითონ მის მაჭუტაძის მამულში, სახელდობ ახალ სოფელს და სატახიათ წოდებულ ადგილს და მის ფიჩორის მდინარის აქეთ დასავლეთის მხრით, მაჭუტაძის სახლამდის, გამოდის სხვა და სხვა ექვსი მდინარე თითოეული მათგანი არიან მდინარის ფიჩორის ტოლა; ხსენებულის მაჭუტაძის განზრახვა არის წამოიყვანოს ის ფიჩორი, დააყოლოს სოფლის ბოლოზე, საყანეების და ტყის შუა ადგილას შეაერთოს ის იქვსი მდინარეები, ჩამოიყვანოს მისი სა-

...ახლის პირდაპირ საყანის ბოლოზედ და შეუერთოს მდინარეს მორჩხილად წოდებულს. ფიჩორის თავიდამ მორჩხილის მდინარემდის გამოსაყვანი რუ იქნება ხუთი ვერსტი. მერმე ის მორჩხილის მდინარე და ის შეერთებულის წყლებით ფიჩორის მდინარე შეუერთოს ლანჩხუთლების ტყეში ფიჩორისავე ნამდინარევს, რომლებთაგან შესდგება ერთი ისეთი მდინარე, რომ შესაძლებელი იქნება ყოველს ჩვენს სოფლებში ამოვიდეს დიდი ნავი, ხუთასი ფუთით დატვირთული. ამასთანავე ეს წამოყვანილი წყლები გასწმენდს საყანე ადგილებს და გააშრობს ისრე, რომ მოსავალი ერთი ათად მოიმატებს. გარდა ამისა გაკეთდება ორ-სამ ადგილას ისეთი წყლის წისქვილები, რომ ამ ჩვენს სამი საზოგადოების მცხოვრებს არსად სხვა ადგილებზედ წასვლა არ მოუნდებათ თავიანთის საფქვავის ...ვის. ახლა კი ათიან ოციდან ოცდაათ ვერსტამდის, ნამარზედ, საერისთოში ბახვს და სხვა და სხვა ადგილებზედ, მაგრამ ხშირად ვერც იქ ხერხებენ თავისუფლად დააფქვევინონ თავიანთი საზრდო. ცხენი და ურემი რომ არ ...აუდისთ, თვითონ თავიანთის ზურგით გარ...ააქვთ თავისი თითო ორ-ორი ფუთი სიმინდი. მაჭუტაძემ სთხოვა გუბერნატორს, რომ ორის საზოგადოების ლანჩხუთის და ...იგოზდიდის სოფლებისაგან მომეცით კომლზედ თითო მუშა, ათის დღის ვადით, ხალხის შეუწუხებელს თავის უფალ დროზედ, რომ ფიჩორის და სხვა მდინარეების წამოსაყვანი რუ გამოვიყვანო და სხვა რაც მოჭეტებული მუშაობა საჭირო იქნება, ყოველსავე მე ვიდებ თავის თავზე და ჩემის საკუთრის ხარჯით გავაკეთებო. გუბერნატორმა მიანდო ჩვენი უეზდის ნაჩალნიკს ვახრამოვს, მიეცა მაჭუტაძისათვის მოთხოვნისამებრ მუშები, მაგრამ საუბედუროთ, ვ...ლა რომ გუბერნატორი სამზღვარ გარეთ იყო, ...ის მოადგილეს გუბერნიის მმართველს ...უწერია ოზურგეთის უეზდის ნაჩალნიკისათვის, ბევრი სხვა და სხვა მუშაობის გამო ...ამვალება არა გვაქვსო, რომ მაჭუტაძეს მუშები მივსცეთო, თუ ნებავს საკუთრის ხარჯით იმუშაოსო. ამაზედ მაჭუტაძემ უეზდის ნაჩალნიკისაგან უწყება მიიღო. მაგრამ მაჭუტაძეს თუ საკუთრის ხარჯით იმ წყლის გამოყვანა სურვებოდა ან საშუალება ქონოდა, გუბერნატორს არ სთხოვდა და არც ...რაიმე ნების მიცემა ისაჭიროებ... და თავის ...მულში თავის წყლის გამოსაყვანად.

ახლა სხვა ამბავი მოახსენოთ. მმართებლობის ნებით უნდა შემდგარიყო ბურიაში ხალი კამერალური, ანუ ერის აწერა. ეს მინდვეს მიროვი პოსრედნიკებმან სოფლის მამასახლისებს, რომ აეწერათ კომლი და სული რამდენიც იყო თითოეულს საზოგადოებაში. ...ოგეცა სიცოცხლე, მამასახლისებმა გაისვეს ...ელი სამ-სამი და ოთხ-ოთხი კომლი კა...ები შეაერთეს ერთ კომლად და გამოართვეს ქრთამად თითოეულს ხუთ-ხუთი, ექვს-ექვსი მანეთი ფული, როდესაც ჩვენი საზოგადოების ხალხი ისეთი დაცემულია და ღარიბ მდგომარეობაში, რომ არსაიდგან ერთი აპეიკის საშოვარის გზა არა აქვსთ, მებაღონეებს ეზოის ფულს ვერ აძლევენ და მამასახლისიც კი იმას ამბობს, არა გააჩნიათ და გლეხებს და რა გარდავახდევინოო. მაგრამ როდესაც მის მისაცემ ფულებზედ მიარდა საქმე, მაშინ კი ხუთ-ხუთი და ექვს-ექვსი მანეთი საჩქაროთ მოახერხებინა. ჭეშმარიტად მე რომ ერთი სოფლის უბრალო ...აცი ვარ სულით და გულით ვსწუხვარ და ...იტანჯები საწყალი ამ ხალხის მდგომარეობასა და შეუწყალებლობაზე, რომ მათთვის ...რ გაჩნდა ერთი მადლიანი კაცია ან თვითონ მიეღო რაიმე საშუალება, ან მთავრობის ყურამდის მიეწევნინებია მაინც ამისთანა ...ვით ადგილ მდებარეობისაგან და მასთან ...უდის მოხელეებისაგან შევიწროებული და ...ასჯილი ხალხის მდგომარეობა. ამან მაიძულა და ამან მიმაღებინა ჩემგან ძნელი გასაბედავი წერა, თორემ მე თავიდან მოგახსენეთ, რომ წერა ჩემი საქმე არ არის მეთქი; მაგრამ არაკათ ნათქვამია, დედაბერმა სთქვა თურმე, ამ ზღვას დავწვავო, მუგუზალს კი ...ავაგდებ კაი ცეცხლიანს, არ დაიწვის, აბა ...ას იქმსო, იმისი არ ირ იყოს, ამ სიმართლეს კი არ დავფარავ და ვიტყვი, გაიგონებს ...ინმე—კარგი, არ გაიგნებს და მე ჩემი გული ხომ მომიჯერებია და მითქვამს, ვისაც ...როგორც ენებოს ისე მიიღოს.

წარმოიდგინეთ, მკითხველნო, ძველ დროშიაც თუ გაგიგონიათ ასე გაძლიერებული სალხში ქურდობა და ავაზაკობა? მე არ ...იცი ბურიაში იმისთანა ოჯახი, რომ ყოველ ღამე ყარაულობა არ იყოს. სამი დღე ...რ გავა ვისიმე სახლი ან დუქანი არ გაქურდონ, ცხენი და ხარი რა საანგარიშო არის, ...რთი ღამე თუ გარეთ დარჩა, ის შენი აღარ ...რი და ნუღარც კითხულობ. ამას თავი დავანებოთ, ეკკლესიებშიაც კი რომ ალარაფერს სტოვებენ, ხატებს ცარცვენ და სამკაული თუ რამ არი შიგ იმას ვილან მოერიდება. მაგრამ ამისთვის ხმას არავინ არ იღებს. თუ მივიდა გაქურდული კაცი მთხოვნელად მამასახლისთან ანუ სოფლის სუდიებთან, კითხავს, ვინ მოგპარა, თუ იციო? თუმც იცოდეს და თქვას, რა გამოდგება. თორმეტი კაცი რომ ყოლოდა ან ორი მნახველი სულ არ გააქურდვინებდა თავის თავს. შევლენ სტევრებით და კეტებით ხუთი და ექვსი კაცი ერთ ოჯახში, დაიჭერენ სახლის პატრონს, მიადგებენ სატევრებს, რაც გაქვს ფული მოგვეციო. თუ რამე აქვს საწყალს ძალა უნებურად გამოართმევენ, ბოლოს თუ რამე სახლში ნივთი აქვს, ანუ ხორაგი, იმასაც გამოიტანენ და წავლენ. მე არ ვიცი ამ გვარი მტაცებლობა სხვა უეზდშიდ იყოს, როგორც ეხლა ბურიაშია. ყველაზედ უფრო ეგ მაკვირებს, რომ ეს სოფლის სუდიები რა მოხელე არიან და ან რათ დაარქვეს სუდიის სახელი. სთხოვ რამეს, სამის წლის განმავლობაში ვერც კმაყოფილებას მიიღებ და არც უარს გიყოფენ, რომ შეგეძლოს სხვა უმაღლეს სასამართლოში საჩივრის გადატანა. თუ არ იციან რამე და მისთვის არის, ანთუ მეტი ფასი არ იციან თავის მნიშვნელობისა, მთავრობას მაინც რას აკლებენ ან მუშა ყაზახებს, თანამდებობაში ვართო და არ გადიან არა ვითარს სახელმწიფო სამსახურში და თავის საზოგადოებას არაფერს უკეთებენ, რასაც არ აბრკოლებენ. გონიათ, რამე სამართალი გაშოგვივაო და სხვა სასამართლოებშიაც საჩივრის შესატანი დრო ეკარგებათ საწყლებს.

ბართლომე ბოჭორიშვილი.

წიგნები რედაქტორთან.

I

...ოების“ 45 №-ში ჩვენ წავიკითხეთ ფელეტონი უფ. სკანდელისა, რომლითაც ის სამუდამოდ თუ არა, გვარიანი ვადით მაინც ეთხოვება ჩვენს სამშობლოს და ჩვენს ლიტერატურას. ის თავს ანებებს თავას ნამცეცა მტრებს, თავის პაწაწინა წინააღმდეგებს და მიეშურება იქით, სადაც შეეძლება ხელახლავ თავის ძველს ამხანაგებში გაბმა, სადაც სული მოიბრუნებს ახალს უფრო რიგიანს და უფრო განათლებულს საზოგადოებაში და სადაც გულიდან გადიყრის ჩვენს ქვეყანაზედ ზრუნვასა და ფიქრს.

ყოველი პირი, ვისაც ჩვენი ახლანდელი ლიტერატურისათვის თვალ-ყური უდევნებია და ვისაც უფ. ნ. სკანდელის სტატიები უკითხავს, ის შეამცნევდა, რომ სკანდელმა ბევრი თუ ცოტა ღვაწლი და შრომა დასდვა ჩვენს ლიტერატურას და სცდილობდა გაეღვიძებინა ჩვენი მიძინებული საზოგადოება, სცდილობდა მიექცია იმისი ყურადღება საზოგადო საქმეებზედ. ყოველი ამგვარი პირი ამ ფელეტონის წაკითხვის შემდეგ განცვიფრებული კითხულობს: რა არის მიზეზი, რომ უფ. სკანდელი ასე უცბად თავს ანებებს თავის ამდენს სასარგებლო შრომას? როგორც ამ ფელეტონიდგანა სჩანს, აი ეს მიზეზი: უფ. სკანდელს სწყენია, რომ ზოგიერთნი იმისი ნაცარ-ქექია მოპირდაპირენი, აშკარა და პირდაპირი ბრძოლის მაგიერ, მოჰყოლიან ცილის წამებას, საზოგადოებაში ყაყანს, რომ სკანდელი და მისი თანამოაზრენი გაიძვერანი, ჰცარცველნი და თავის სარგებლობის მეძიებელნი არიანო.

მართლა რომ გასაშტერებელია. ნუ თუ, როცა უფ. სკანდელი ლიტერატურის ასპარეზზედ გამოდიოდა, ნუ თუ როცა ის საზოგადო საქმეს ხელს ჰკიდებდა,—ამისთანა წინააღმდეგობას არ მოელოდა? როდის, ან რომელს ქვეყანაში მომხდარა, რომ საზოგადო საქმეში გართულს კაცს, საზოგადოების რიგიანს გზაზედ დაყენების მოცადინეს,—მრავალი სულ-მდაბალი მტერი არ გამოსჩენოდეს? ვისაც პატიოსანი საქმის სამსახური ძვალ-რბილში გასჯდომია, ის, უეჭველია, ამგვარ პირთ ცილის-წამებას ყურსაც არ ათხოვებს და თავის საკეთილო აზრს უფრო მტკიცედ დაადგება. საზოგადოების მომეტებული ნაწილი სწორედაც რომ ამ უსინიდისო გვამთაგან იყოს შემდგარი, რომელთაც უფ. სკანდელი იხსენებს, მაინც იმავე საზოგადოებაში ისეთნი პირნიც მოიპოვებიან, რომელთაც შეეძლებათ თანაუგრძნონ ხეირიანს და საზოგადოებისათვის სასარგებლო განზრახვასა. უფ. სკანდელი უარს ვერ იტყვის, რომ ჩვენში ამ გვარნი პატიოსანნი პირნი არიან.

მაშ რა გვეთქმის იმისთანა კაცზედ, რომელიც ჯერ კარგს აზრებს ავრცელებდა ხალხში, მერე კი უცებ ჰკრა ფეხი და თავი მიანება ყოველისფერს, რისთვისაც უწინ შრომობდა? ცხადია, რომ ეს ადამიანი ან სულმოკლე უნდა იყოს, ან უწინდელი იმისი შრომა მხოლოდ თავის-გამოსაჩენი ბაქი-ბუქობა ყოფილა.

უფ. სკანდელი ამბობს, რომ ჩემს სამშობლოს თავს ვანებებო და მივდივარ იქ, სადაც ჩემს უწინდელს მეგობრებს შევეყრები, ახალს წრეში გავებმები და ზნეობით და ჭკუით გავითარებულს საზოგადოებაში ფეხს ჩავდგამო. იქ ჩვენებურს იქმყოფს ახალგაზდობას დაუხატავო, რა რიგად სამზღვარ გარეთელი საზოგადოება საქართველოს საზოგადოებაზედ მაღლა სდგასო. უსტატი მაშინ არის საჭირო, როცა სწავლა გვჭირია რისამე. მაშ რა საჭიროა უფ. სკანდელის ქადაგება ჩვენი და სამზღვარ-გარეთელ საზოგადოების შუა განსხვავებაზედ? დარწმუნებული უნდა იყოს უფ. სკანდელი, რომ ყოველმა მოსწავლე ახალგაზდამ კარგად იცის ისა, რისაც სწავლებას ის უპირობს, მაგრამ ისიც ყველამ კარგად იცის, რომ პატიოსანი აზრის და მიმართულების პირნი ჩვენში უფრო საჭირონი არიან, ვიდრე სამზღვარგარეთ.

(თუ) ეს უგვარო საქციელი და ასე წინდაუხედავად საქმისთვის თავის დანებება უფ. სკანდელს გულ-დაჯერებით განუზრახავს და წუთის გულის აფეთქება არ არის, მაშინ ჩვენდა სამწუხაროდ პირდაპირ შეგვიძლიან ვსთქვათ, რომ თავიდამვე იგი სულითა და გულით არ ჩასჭიდებია იმ საქმეს, რომლისათვისაც ის ასე გაცხარებული იბრძოდა და რიგიანადაც იბრძოდა.

(თუ) ხსენებული ფელეტონი დამჯდარის გონებით მოსაზრულია, მაშინ ჩვენც გულუმტკივნელად გამოვეთხოვებით უფ. სკანდელს და ვეტყვით: „მაშ, თუ ეგრეა, მშვიდობით და მშვიდობით!“

„ჩვენ უჩინონი.“

პეტერბურღი, 8 დეკემ. 1873 წ.

ამ წიგნის გამომგზავნთ რედაქციამ იმ სტატიაზედ უნდა მიუთითოს, რომელიც ჩვენის გაზეთის 30 ნოემბრის ნომერში იყო დაბეჭდილი, სახელდობრ მკითხველისადმი მიქცეულს სტატიაზედ.

II

„დროების“ მე 402 № იყო დაბეჭდილი ერთი კორრესპონდენცია, რომელშიაც იყო დაწერილი, რომ ბლაღოჩინები იმერეთში აღსარებითი სიის და მეტრიკების შესადგენად მღვდლებთაგან ცხრა-ცხრა მანეთს იღებენო.

მე ერთი ბლაღოჩინთაგანი ვარ იმერეთის ეპარხიაში და ვმსახურებ მღვდლად და ბლაღოჩინათ შორაპნის საბლაღოჩინო მაზრაში. რწმუნებულს ჩემდამო საბლაღოჩინო მღვდლებისთვის არაოდეს არ გადუხდევინებიათ ცხრა მანეთი საბუთების შესადგენად, მეტრიკისა და აღსარებითი სიებისათვის. საეკკლესიო საბუთები თვითონ მღვდლებმა უნდა შეადგინონ და არა ბლაღოჩინებმა და ეს წესი არის დიდი ხანი ჩემ საბლაღოჩინოში. რადგან უფ. მ... ... ... ამბობს და ამით მეც შიგ მერევს სხვასთან, მე ვითხოვ მისგან „დროებაშივე“ გამოაცხადოს: არის თუ არა ეს წესი რწმუნებულს ჩემდამო საბლაღოჩინოში, ესე იგი, შორაპნის საბლაღოჩინო მაზრაში, ანუ ვის გარდახდა ჩემგან ცხრა მანეთი საეკკლესიო საბუთების შესადგენად.

შ. მღ. დ. ღამბაშიძე.

1873 წ. დეკემ. 18-ს.

III

მეშინია, უფ. რედაქტორო, არ შევარცხვინო თქვენი პატივცემული „დროება“! ამისთვის უმორჩილესად გთხოვთ, თუ რამე გრამმატიკული შეცდომილებანი პოვოთ ამ ჩემს ნაჩხაბნში, გადაასწოროთ, რადგანაც ვხედავ, ამნაირი შემთხვევა უფ. ეტლია ბებურიშვილს თვალებს ძრიელ ჩხვლეტს და შეაძრწუნებს მის ლიტერატორებითს ღირსებას. ნეტავი ვინ არის ეს ეტლია ბებურიშვილი, რა აწუხებს მას, ვისი ვექილია? ნუ თუ უფ. ბებურიშვილს უნდა, დაიცვას უფ. ბებურიშვილი, რომელსაც ვამტკიცებდი ფულები შეაჭამეს მეთქი, ნუ თუ უფ. ბებურიშვილი ოზურგეთის საზოგადოების მწვანე სტოლებს აფარებს ხელს და უნდა გვითხრას: ეს სტოლები, მწვანე სტოლები არ არისო? ხა, ხა, ხა, გასაცინარი ამბავია სწორეთ, მაგრამ რა გაემტყუნება ოზურგეთის საზოგადოების ნაწარმოებს? მაგრამ მე რათ გავისვრი ხელს, რათ მოვყვები უფ. ბებურიშვილსავით უაზრო ლანძღვას, ეს მე დამამცირებდა, ეს სასირცხვილო იქნებოდა, ლაფში ხელს რათ ჩავყოფ! მე მხოლოდ იმას ვიტყვი, რისაც თქმა წინა კორრესპონდენციაში მსურდა: რა ქმნა ოზურგეთის საზოგადოებამ, გააწყო საქალებო შკოლა, ყავს მას მასწავლებელი, ან როგორი მასწავლებელი, აქვს შკოლას მატერიალური ღონისძიება, თანაუგრძნობს საზოგადოება ამნაირ მოვლინებას, აქვს შკოლას სახლი? აი... მე მსურდა ამ კითხვების პასუხი გამეგო, და მკითხველ საზოგადოებასაც, ვგონებ, ეს სურს, რომ ყოველიფრის დაწვრილებითი გარემოება იცოდეს, რაც კი საქართველოს ნიადაგზე ხდება. მაგალითებრ, როგორ არ არის საჭირო, ქართველმა იცოდეს, თუ სად გაქრა ის ფულები, რომელიც ოზურგეთის თეატრის მოყვარეებმა შეკრიბეს შკოლის გასაწყობათ, მოახმარეს შკოლას თუ არა, თუ არ მოახმარეს, რა მიზეზია, რომ ამოდენი ხანია ასრე დაუსჯელათ რჩებიან საზოგადო ფულის ყლაპიები.

ამაზედ უფალი ბებურიშვილი ჩვენ არაფერს არ გვეუბნება; მის მაგიერათ აქებს იმ ხაზინადარს, რომელსაც მიბარებული ქონია შკოლის ფულები. მე ძრიელ ვეჭვობ, ის ფულები მრთელათ იყოს შენახული და ძრიელ სასურველია, ჩვენმა საზოგადოებამ შეიტყოს, თუ რა ბედი სჭირს იმ ფულებს, ან ვინ არის ის ოხუნჯი მწერალი, რომელმაც ექვსი თუმანი რეპერტუარს მოახმარა, ან არ მოახმარა.

რაც უნდა იყოს, უფ. ბებურიშვილს ისე ყვარებია ოზურგეთის საზოგადოება, ისე სურს დაიცვას მისი გაფუჭებული ზნეობითი მხარე, რომ არც თავს დაზოგავს, „კავკაზის“ კორრესპონდენტს უპასუხოს. და ბარემ ერთი ხელი გადააფაროს იმისთანა პირებს, რომელნიც შეიდი უღელი კამბეჩით მრთელი ბურიის გლეხებს ცარცვამს. ვაი, თქვენი ბრალი! რამოდენიმე სტაქანი ღვი-

ნო და ვახშამი ისე დაამცირებს კაცს, რომ რისიც თვითონ წინააღმდეგია, იმას ასე უგულოთ ფარავს; მის მაგიერათ, რომ აძაგოს საზოგადოების დამღუპველი პირები, ფარავს იმათ და იცი, მკითხველო, აქებს კიდევაც!! აგრე, ძვირფასო ბებურიშვილო, აქე, აქე ის ბანქოში თავწაგებული ქალები, როგორც „კავკაზის“ კორრესპონდენტი ამბობს, აქე ის ხალხის მამა, რომელიც ეგრე შნოიანათ გიშენებსთ ტრაქტირს, სანამდის კარგი მახე არ დაგიგოსთ და თვითონ არ გაებათ სამისდღეშიოთ.

რაც შეეხება იმას,. ვითომც მე ოზურგეთის საზოგადოებას ვლანძლავდე, ან ეხლა ვაძაგებ, ეს რათ უნდა იყოს საწყენი, ან საძრახისი. განა მართო მე გამოვიჩინდი, რომელიც საზოგადოების ცუდ მხარეებს აჩვენებს და კარგს აქებს? ძრიელ სცდები, უფ. ბებურიშვილო; რაც საძრახია, ის უნდა ვაძაგოთ და საქები კი უნდა ვაქოთ. ეს ნიშნავს მწერლის გულ-წრფელობას, პირ-და-პირობას და არა სხვა რამეს.

თქვენ, უფ. ბებურიშვილო, მაგ შენიშნით გნებავდათ, ვგონებ, უფრო დაწვრილებით ამეხსნა, რაც ცუდ სენებში გახვეულია ოზურგეთის საზოგადოება, მაგრამ მე დრო არა მაქვს, რომ ამ მცირე შემთხვევის გამო მკითხველს თავი მოვაბეზრო.

N

უცხო ქვეყნები

საფრანგეთი.

აჲი მოყვარე მტერზე აუარესი არისო, რომ იტყვიან, ის უქნა ბონაპარტელმა დეპუტატმა ზავარდიმ თავის მოძმეებს—მონარხიელებს.

ამას წინეთ იმას ერთი წინადადება შეუტანია კრებაში: ზავარდი [illegible]ულობს, რომ საფრანგეთში ხ[illegible]ოვნება მცირდებაო. და ასამაღლებლად ხელოვნებისა [illegible] ურჩევს შემდეგს: ყველა მოხელოვნე უნდა იქნეს ამორჩეული ღვთის მეტყველთაგანებში. დამფასებელი უნდა იყოს მღვდელთ მთავრები, აკადემიკოსები, მდიდრები და არისტოკრატებიო. მაშინ! შეჰკივლებს ზავარდი ჩვენ დაგვიბრუნდება განახლებული და ალორძინებული ხელოვნებაო“. ამ სიტყვაზედ მარცხენა მხარე სიცილით კვდებოდა და მარჯვენა კი ტაშს უკრავდა. მაგრამ თავისი წევრის რჩევის მიღება მაინც ვერ გაბედა.

ერთში კი გამარჯვებული დარჩენილან მონარხიელები. შარლ-ბლანი, რომელიც მშვენიერი ხელოვნების დირექტორი იყო, ეხლა გამოუცვლიათ. დასაფუძვლად ამ განკარგულებისა მიუღიათ ის, რომ შარლ-ბლანი ლუი-ბლანის ძმა არის. მაშასადამე ის, რესპუბლიკელია, ხალხის თავისუფლების მომხრეა. ის ყოველთვის ისეთ მიმართულებას მისცემს ხელოვნებას, რომ არისტოკრატიის და ბურჟუაზიის ავტორიტეტს ძირი მოეკვეთოს და ყველგან ხალხი შეიქნეს კეთილის მოქმედათ, გმირათ, დიდ-სულათ და სხ. და სხ.

ამ მიზეზით ეცენ ჩინებულს მცოდნე კაცს და გამოუძახეს!

მაჰ მაჰონი ეხლა საფრანგეთის ხალხის ფულით, როცა მან ამდენი უბედურება გამოიარა, ბალებს აკეთებს ელისეს სასახლეში. ესეც ხომ კარგი სურათია!

ქართველი ევროპაში

წერილი მეათე *)

პარიჟი, 16 (4) დეკემბერს 1873 წ.

პარიჟი საფრანგეთის გულია; როგორც გულს, პარიჟს ისეთი ალაგები აქვს, სადაც ყოველი იმის მღელვარება და დარდი ყველაზე უფრო ცხადით და აშკარათ გამოჩნდება ხოლმე. ეს ალაგები პარიჟის კაფეები და იმის დიდი ბულვარებია.

მართლაც, როდესაც პარიჟს რამე აწუხებს ან აღელვებს, როდესაც იქ რაიმე შესანიშნავი ხდება, ეს მწუხარება, ან სიხარული ყველაზე ადრე და აშკარად ბულვარებზე და კაფეებში იხატება: ბულვარებზე მოძრაობა მატულობს, გაზეთებს მყიდველები კიოსკით იერიშით იღებენ; კაფეები გატენილია ხალხით, ზოგნი შეგროვილან ერთად და გაზეთებს ჰკითხულობენ, ზოგნი ბაასობენ, ყვირიან და ჩხუბობენ იმ ამბის თაობაზე, რომელიც მომხდარა; ზოგი ცალკე დამჯდარა, ერთის მხრით ლუდი ან ცივი ყავა უდგია, მეორეს მხრით გაზეთი გადაუშლია და იმის კითხვის დროს ხან მუშტს ჰკრავს მაგრა სტოლზე და ხან „ბრავოო!“ წამოიძახებს.

×

დავბრუნდი თუ არა ტრიანონიდამ, სადაც, ის იყო ბაზენის საქმე გადაწყდა, იმ წამსვე კაფეში წავედი, სადაც ახალგაზდობა იკრიბება ხოლმე; მინდოდა მეცნობებია იმათთვის ეს სასიამოვნო ამბავი და თან შემეტყო, როგორ მიიღებდნენ ისინი სამხედრო სასამართლოს გადაწყვეტილებას. შევედი თუ არა კაფეში თავი, დავინახე, რომ ერთს ყმაწვილ კაცს რომელიღაცა გაზეთის დამატება უჭირავს ხელში და ბაზენის საქმეს ჰკითხულობს და დანარჩენები კი სულ განაბულები ყურს უგდებენ. ყველაზე პირველად მე იმან გამაკვირვა, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება ასე მალე გაზეთში დაებეჭდათ; მაგრამ გაკვირვების დრო აღარ იყო. მიიდა თუ არა მკითხველი იმ ადგილამდი, სადაც ეწერა, რომ სამხედრო სასამართლომ მარშალ ბაზენს სიკვდილით დასჯა და სამხედრო ღირსების ჩამოხდა გადაუწყვიტაო“, ყველამ ერთ ხმით დაიყვირა „ბრავო!“ და აღტაცებული სიხარული გამოაცხადეს. მხოლოდ ერთი ახალგაზდა სტუდენტი ცალკე დამჯდარიყო და სრულებით არ იღებდა მონაწილეობას ამ საზოგადო სიხარულში. მივუჯექი იმას გვერდით და ვკითხე:

— რას მოგიწყენია? რა დაგმართნია?

— უფრო სულელი, უფრო დაბრმავებული მეგონა მე ჩვენი მმართებლობაო, მამიგო.

— როგორ თუ უფრო დაბრმავებული?

— როგორ ვერ მიხვედრიხართ, რომ ამ გადაწყვეტილებას ძალიან კარგი ზედ-მოქმედება ექნება ხალხზე და ხალხს მართლა ეგონება, რომ ეხლანდელი მმართებლობა ხალხის მტრების და დამღუპველების მტერია? ამ ნაირად ბაზენის საქმის გადაწყვეტა ეხლანდელ ჩვენ მმართებლობას შეაყვარებს ხალხს და ეს ხომ ხალხისთვის საუბედუროთ იქნება.—მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ, აპატიებენ ბაზენს და ამის იმედი აქვს.

×

ეს სიტყვები მეორე დღესვე ასრულდა. ჯერ კიდევ არაფერი არ იცოდნენ სამხედრო რჩევის შუამდგომლობის შესახებ რესპუბლიკის პრეზიდენტთან, რომ ბაზენისთვის ეპატიებია იმას, ბონაპარტულ გაზეთებში („Pays-ში და Constitutionnel-ში) პირდაპირ გამოცხადებული იყო, რომ „ხუმრობენ, მარშალ ბაზენს ვერ დახვრეტენო!“

მესამე დღეს გაზეთებში დაბეჭდილიყო მაკ-მაჰონის გადაწყვეტილება, რომლის ძალითაც მარშალ ბაზენს მხოლოდ სამხედრო ხარისხი ჩამოერთმევა, მაგრამ, საიქიოს გასტუმრების მაგიერ, მარგარიტის კუნძულზე (სადაც მშვენიერი ჰავა და ბუნებაა) გაიგზავნება ოცის წლის ვადითაო. ამნაირად დამტკიცდა, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება „ხუმრობა“, კომედიის თამაში იყო.

უბედური ბაზენი გუშინ გაგზავნეს თავის საცხოვრებელ კუნძულზე.

×

ჩემი ნაცნობი სტუდენტი აღტაცებულია: ახლა დაინახავს ხალხი—რაფერი მმართებლობა გვყავსო, ამბობს ის.

ბონაპარტულ გაზეთები, ცოტა არ იყოს დარბილდნენ; მაგრამ კმაყოფილი მაინც [illegible] („Pays“) იქამდ[illegible] მიიდა, რომ გუშინ წინ ერთი [illegible] ბეჭდა, რომელშიაც ამბობდა, რომ „მარშალი ბაზენი დასჯის ღირსი არ არის, ღირსია, რომ მთელმა საფრანგეთმა იმის ძეგლის ასაშენებლად ფულები შეაგროვოს!“ ზამბეტას გაზეთ „Republique F[illegible]caise-ს“ ხმა არ ამოუღია ამ გადაწყვეტილების თაობაზე. ვიქტორ ჰიუგოს, ლოკროს და ვაკ[?] კერის გაზეთში („Rappel“) [illegible] სტატია იყო, რომელშიაც [illegible] მშვენიერის მჭევრ-მეტყველობითა და ჩვეულებრივის ლოგიკით ამტკიცებდნენ, რომ ჩვენთვის ძალიან სასიამოვნო არ არის ბაზენის პატიებაო. მაგრამ [illegible] მმართებლობამ თუ თქვენ აპატიეთ იმ კაცს, რომელმაც ყველაზე უმძიმესი დანაშაულობა მოახდინა, რომელმანც [illegible] რომელიც [illegible] თავის [illegible] და პირველი [illegible] (მეცი) და 150,000 საუკეთესო ჩვენი ჯარი ჩაუგდო იმას ხელში, თუ თქვენ ამისთანა კაცს აპატიეთ, ის არ დასაჯეთ სიკვდილით, მაშ ლოღიკა თხოულობს, რომ იმათაც აპატიოთ, რომელთაც ბაზენის მესხედი დანაშაულობა არ უძღვით წინ, რომელთაც თქვენ ახალ-კალედონიაში სჯით და ჰკლავთ, მაშ სიმდიდრის დაწ[illegible] შემდეგში ჩვენში სრულებ[ით] უნდა მოისპოსო.

×

ეხლა [illegible] დამშვიდებულნი არიან ის რესპუბლიკელები, რომელთაც ეშინოდათ, რომ ბაზენის გამტყუვნებით ორლეანისტების და თვით მმართებლობა სახელს და ხალხის თანაგრძნობას დაიმსახურებსო. ამას გარდა ბაზენის პატიობას ის კარგი შედეგი ჰქონდა, რომ მეორე დღესვე რესპუბლიკელმა დეპუტატმა—შელშერმა—[illegible] ბა შეიტანა ნაციონალურ კრებაში, რომ სიკვდილით დასჯა საფრანგეთში სამუდამოთ მოისპოსო; მეორე დეპუტატი ყვე[illegible] პოლიტიკური დამნაშავეების პატიებას თხოულობს. რასაკვირველია, რომ ეხლანდელი ნაციონალური კრება არც ერთს და არც მეორის თხოვნას არ აასრულებს; მაგრამ ამ გაბედული ლაპარაკი მაინც სასარგებლოდ დარჩება [ხალ]ხისთვის, რადგან იმას ერთი გარემოება კიდევ ექნება, რომ ეხლანდელ თავის მმართებლობაზე სწორე აზრი შეადგინოს.

×

ტელეგრამმა შეგვატყობინებდათ იმ ამორჩევების შედეგს, რომელიც სამს დეპარტამენტში იყო გუშინ წინ (14 დეკემბ.) და ეხლანდელ გაზეთებში ამორჩევების რეზულტატი:

სენის ა-დ ა-ოაზის დეპარტამენტში ამ არჩიეს რესპუბლიკელი კანდიდატი—კალმონი (57,000 ხმის უმეტესობით 38,000-ზე რომელიც მონარხიულ კანდიდატს-ლეველს—ჰქონდა);

ფინისტერის დეპარტამენტში რესპუბლიკელ კანდიდატს—სვინეს ერგო 59,300 ხმა და მონარხიულს—39,800;

[illegible] დეპარტამენტში ორი დეპუტატი იყო ამოსარჩევი და ორივე რესპუბლიკელი კანდიდატები ამოირჩიეს: მარკუ (29,762) და ბონნელ (29, 756 ხმა). ბონაპარტისტებს ამათ ნახევარ ხმაც არ ჰქონიათ და ლეგიტიმისტებს არც მეოთხედი.

ამდენი მჭევრ-მეტყველური დამტკიცებისა და მაგალითების შემდეგ, მონარხიელები კიდევ ამბობენ, რომ საფრანგეთის ხალხი რესპუბლიკელი არ არისო!

ს. მესხი.

---

*) პირველი რვა წერილი მიღებულია რედაქციაში და შემდეგ ნომრებში დაიბეჭდება. მეცხრე წერილი, რომელშიაც ავტორი ბაზენის საქმის გათავებაზედ იწერებოდა, მკითხველმა წასრულ ნომერში ნახა.

„დროება“. 1873, № 404

ცნობათ-ფურცელი

თფილისი, 28 დეკემბ. 1873 წ.

რკინის გზა

ა) თფილისიდამ

	დილა	სალამო
თფილისი	8.18	8.17
მცხეთა	9.18	10.—
გორი	11.39	1.43
სურამი	1.52	4.30
ყვირილა	6.49	
ქუთაისი	7.55	
სამტრედია	9.02	
ახალ-სენაკი	10.02	
ფოთი	11.27	

ბ) თფილისისკენ

	დილა	დილა
ფოთი	7.38	
ახალ-სენაკი	9.11	
სამტრედია	10.12	
ქუთაისი	11.17	
ყვირილა	12.38	
სურამი	4.57	7.15
გორი	7.23	10.12
მცხეთა	9.52	1.49
თფილისი	10.49	3.13

გ) ფასი თფილისიდამ

	Iკლ.	IIკ.	IIIკ.
მცხეთამდი	90	68	38
გორამდი	3.20	2.40	1.33
ჟურამიდამ	5.22	3.92	2.18
ქუთაისამდი	9.—	6.75	3.75
ფოთამდი	13.1	9.75	5.42

ცეცხლის გემები

ა) შავ-ზღვაზე.

ფოთიდამ გემი მიდის:
ოდესისკენ—ხუთშაფ. შუადღეზე.
სტამბოლს—კვირაობით შუადღეზე.
სოხუმიდამ:
ფოთს—სამშაფათს, ღამე.
ოდესას—პარასკევს, შუადღეზე.

ბ) კასპიის ზღვაზე:

ბაქოდამ გემი მიდის:
ასტრახნისკენ—
ასტრაბადისკენ—

ტელეგრაფი

ოცი სიტყვის გაგზავნა ტელეგრაფით ღირს თფილისიდამ:

	მ.	კაპ
ქუთაისს, ფოთს	1	—
გორს, დუშეთს, სიღნახს.	—	50
როსტოვს ოდესას მოსკოვს.	2	—
პეტერბურგს, ვარშავას	3	—
ვენას, ავსტრიაში	2	75
გერმანიაში	2	63
იტალიაში	3	50
საფრანგეთში	3	38
შვეიცარიაში, ოსმალეთში.	3	—
ინგლისში	4	—
საბერძნეთში	3	25
სპარსეთში	5	76

ფოშტა

ა) თფილისიდამ:
რუსეთს: ყოვ. დღეს, კვირას გარდა.
ქუთაისს: ყოველ. დღე კვირას გარდა.
კახეთს, ოზურგეთს, ზუგდიდს: პარასკ. ბაქოს: სამშაფათს და პარასკ.
ალექსანდრეპოლს: ოთხშ. და პარასკევს. (შუადღემდი)

ბ) ქუთაისიდამ:
თფილისს და რუსეთს: ორშაფ. ოთხშაფ. და პარასკ. ფოთს და სოხუმს: ორშაფ., ხუთშაფ. და შაფათს. ოზურგეთს, ზუგდიდს და ახალ-სენაკს: ორშაფათობით (სალამომდე.)

გ) გორიდამ.
ყოველგან: ორშაფ ოთხშაფ. და პარასკეობით (სალამოს შვიდ საათამდე)

დ) ფოთიდამ:
ყოველგან: ყოველდღე.

წიგნის გაგზავნა ღირს:

	კაპ.
ღია წიგნის რუსეთში	5
დაბეჭდილი წიგნის რუსეთში	10
საფრანგეთში	20
გერმანიაში	14
ინგლისში	20

ბირჟა

პეტერბურგი, 14 დეკემბ.

	მან.	კაპ.
ბანკის ბილეთი 5% (1860)	97	—
მოგებიანი (პირველი სესხის)	16	50
მოგებიანი (მეორე სესხისა)	15	—

კურსი

ერთ მანეთში იძლევიან.

ლონდონში.	32[illegible]	პენ.
პარიჟში	34[illegible]	[illegible]
ვენაში	—	—
ესკონტი (სარგებლის ფასი)	7½	—
ბირაოს ფურცლები:	—	—
ხერსონის ბანკისა (5½)	87	—
ხარკოვის (6%)	85	50
მოსკოვის (5%).	88	25

აქციები:

შავიზღვის ცეცხ. გემები	571	—
კავკაზის და მერკურის	180	—
ფოთი-თფილ. რკინ. გზ.	128	—
თფილისის სავაჭრო ბანკი	—	—
ოდესის სავაჭრო ბანკი	279	—
„სალამანდრასი“	328	—
კამპანიის Двигатель	100	—
პირვ. უზრუნველ-მყოფი (страх. общ.) საზოგ.	650	—
მეორე უზრუნ. მყოფ. საზ.	190	—
პეტერბ. უზრუნვ. მყოფი	288	—
მოსკოვის უზრუნვ. მყოფი	287	—

თფილისის მაზანდა

	მან	კაპ
პური მრევნის	1	10
—ბანჯის	1	—
ქერი.	—	50
ბამბა მრევნის	4	—
—ამერიკისა	5	60
ბაპენტილი ბამბა	8	—
მატყლი თუშური	6	—
—თარაქნული	4	—
აბრეშუმი	7	—
[illegible]ინო	4	50
[illegible]ის სანთელი	6	—
ხორცი ([illegible]ხის)	2	40
სპირტი	8	—
შაქარი კარგი	9	—
—მდარე	8	—
ოქრო ნახევარი იმპერიალი.	6	20

სახაზინო განცხადებები

— გორის მაზრის სამმართველოში კავკაზის პრიკაზის განკარგულებით დანიშნულია მომავლის წლის ფებერვლის 25 რიცხვს ვაჭრობა ვენახისა და სახნავი მიწების გასასყიდად სოფ. ქვემო ნიგოზს. სრული ამბავის შეტყობა შეიძლება თვითონ გორის მაზრის სამმართველოში.

— ამავე დროს და აგრეთვე 11 მარტს დანიშნულია ვაჭრობა სხვა და სხვა ტფილისის მცხოვრებთ საკუთარი შენობების გასასყიდად. დაწვრილებითი ამბავი იხილე გაზეთის „კავკაზის“ № 147 და № 148-ის დამატებებში.

— ქუთაისის სამხედრო ლაზარეთში 15 თებერვალს 1874 წ. დანიშნულია ვაჭრობა სალაზარეთო აფთეკის მებელის გაკეთებაზედ დაწვრილებითი ამბავი ნახე „კავკაზის“ № 150-ში.

— ამავე ლაზარეთში 15 იანვარს 1874 წ. დანიშნულია ვაჭრობა უწმინდურობის გაწმენდის იჯარით გაცემაზედ ნახე „კავკაზის“ № 150-შივე.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28 Декабря 1873 г. მელიქიშვილის და ამხ. სტამბა გამომცემელნი ს. მელიქიშვილი და ს. მესხი.—დროებითი რედაქტორი ქ. ლორთქიფანიძე